*Kristina Z. NJARADI MIŠIĆ**

*Milica D. JOTOV***

Univerzitet u Beogradu

Filološki fakultet

MODERNIZACIJA JAPANA

Apstrakt: Autori ovog rada bave se razmatranjem puta Japana u modernizaciju i okolnostima u kojima je ona uspešno završena. Japanska modernizacija se vezuje pre svega za Meidi period koji je predstavljao prekretnicu u japanskoj istoriji i potpuni zaokret u odnosu na prethodnu politiku i državno uređenje. Izvršena je reforma na svim poljima. Ova reforma je imala za cilj prilagođavanje, reformisanje i modernizaciju po ugledu na uspešne i razvijene zemlje Zapada. U ovom radu će biti prikazan put Japana od izolovane zemlje do ravnopravnog člana međunarodne svetske zajednice, a sve to uz zadržavanje nacionalnog i kulturnog identiteta.

Ključne reči: Meidi reforma, Japan, Wakon Yosai, Obrazovanje, Ekonomska modernizacija.

UVOD

Japan je prva država u Aziji koja je krenula putem modernizacije, uspešno je realizovala i poslužila kao paradigma svim ostalim zemljama u okruženju. Spoj tradicionalnog i modernog u japanskoj kulturi predstavlja ključ rapidnog i trajnog oporavka ratom devastiranog Japana. Japanci su bili otvoreni za usvajanje novih ideja i učenje od Zapada, ali su do kraja ostali verni svojoj tradiciji. Smatramo umesnim da na ovom mestu napravimo kratak hronološki osvrt.

Japanska moderna istorija se deli na tri istorijska perioda:

1. Kinsei- rani moderni period, koji je trajao od 1600. do 1868. godine, on se još naziva i Tokugava ili Edo period;

2. Kindai- moderni period, podeljen na dva razdoblja: Meiji period (1868–1912) i Taisho period (1912-1925)

3. Gendai- tekući period, takođe je podeljen na dva perioda: Showa (1925–1989) i Heisei period koji je počeo 1989. godine i još uvek traje.

* Doktorant, kristina.njaradi@gmail.com

** Docent, jotov@t-com.me; jotovmimi@gmail.com

Godine 1603. na vlast dolazi Tokugava Iejasu, čijim dolaskom na vlast počinje period vladavine porodice Tokugava. Od svih japanskih vladara porodica Tokugava je bila najopreznija i najpovučenija. Oni su ujedinili zemlju i po njihovom mišljenju zapadna tehnologija i nauka su bile veoma rizične, smatrali su da bi održavanje veza sa Zapadom omogućilo feudalnim gospodarima u provincijama da dođu do zapadnih oružja kojima bi mogle da ugroze njihovu vlast i zato su držali kontrolu nad uvozom oružja. Smatrali su da treba da prekinu sve veze sa zapadnim zemljama, pa su sve više potiskivali hrišćanstvo, ograničili trgovinu, a 1639. godine su zabranili boravak svim ljudima sa Zapada, i tako započeli politiku izolacije i zatvaranja (sakoku). Prekinuli su sve odnose sa Evropom, samo je na ostrvu Deđima, pored Nagasakija, ostala mala holandska trgovačka ispostava. Tada je nastala kruta socijalna struktura japanskog društva. Društvo se delilo na hijerarhijski raspoređene staleže sa tačno određenim obavezama i pravilima, a između staleža nisu bili mogući prelazi.

Još jedan od načina na koji se ova porodica borila da ne dođe do uticaja Zapada je podsticanje proučavanja Kine, posebno konfučijanizma, kako bi potisnuli širenje zapadnih ideja.

Izolacija je trajala 251 godinu, do dolaska komodora Metju Perija 1853. godine i njegovih tzv. crnih brodova. On je prisilio Japan na otvaranje prema Zapadu potpisivanjem ugovora u Kanagavi 31. marta 1854. godine. Japan je otvorio dve luke za američku trgovinu: Šimoda i Hakodate, uslovi su bili isti kao i Holanđanima u Deđimi. U narednih nekoliko godina slične konvencije je dobila Engleska, Rusija, Holandija, Francuska i Portugalija.

Na taj način se Japan „otvorio“ zapadnom uticaju i šogunova vlada je odustala od politike izolovanosti, koja je bila svojstvena Japanu više od dva veka. Otvaranje Japana nije bila posledica želje za otvaranjem ka Zapadu i uspostavljanju trgovinskih odnosa, već je Japan postao svestan svoje nemoći i ishoda rata, ukoliko bi se rat dogodio, jer su vojna i pomorska sredstva Zapada dostigla veliki razvitak. Od potpisivanja ugovora šogunska politika je nailazila na žestoku opoziciju, dvorsko plemstvo se usprotivilo ovoj odluci pozivajući se na „nacionalno dostojanstvo“. Mnogi samuraji su se osećali poniženo, jer je Japan popustio pred spoljašnjom pretnjom ne pokušavajući da pruži otpor. Samuraji su u tim postupcima videli znak slabosti šogunove vlasti i usledio je Boshin rat od 1867. do 1868. godine. U maju 1868. godine šogunska prestonica je osvojena i šogun se pokorio. Meiji obnovom 1868. godine šogun je bio prisiljen da odstupi i caru je vraćena moć.

MEIJI REFORMA

Sklapanje trgovačkih ugovora sa Sjedinjenim Američkim Državama, Rusijom i nizom evropskih zemalja, kao i otvaranje luka za njihove trgovačke brodove bio je početak modernizacije Japana. To je bio postupak kojim je Japan krenuo svoj put za ulazak u krug modernih država.

Posle poraza šogunske vojske obnovljena je carska vlada i smeštena u prestonicu Edo, koja je od tada nazvana Tokio. Ona je odlučila da vladavini novog cara Mucuhitoa da ime „Meiđi“ (Prosvetljena vlada) da bi nagovestila volju za reformu. Tu volju car je pokazao u objavi 6. aprila 1868. godine, nazvanoj „Povelja od pet članova“ gde se zakleo da će reorganizovati zemlju. Tih pet odredbi bile su: uspostavljanje savetodavnih skupština, uključenje svih klasa u obavljanje državnih poslova, opoziv raskošnih zakona i klasnih ograničenja pri zapošljavanju, zamena loših običaja prikladnim zakonima prirode i kao najvažnije međunarodna potraga za znanjem kako bi se ojačali temelji carske vladavine. U povelji je rečeno da treba napustiti stare običaje, ona je nagoveštavala ukidanje feudalnog režima.

Prve godine reforme su najznačajnije za institucionalne promene, dok je privredni rast došao malo kasnije. Prvo je preuređena feudalna struktura vlasti. Ukinuto je razlikovanje po staležima: dvorsko plemstvo, ratnici, seljaci, zanatlije, trgovci i ostali. Umesto toga, uvedeno je razlikovanje na uski krug plemstva i običan svet, narod. Vlast je pripadnike ratničke klase penzionisala i oni su postali vladini činovnici, trgovci ili farmeri.

Važan korak reforme bila je i agrarna reforma. Zemlja koja je formalno pripadala caru vraćena je obrađivačima, ali uz obavezu da plaćaju visoke poreze centralnoj i lokalnoj vlasti. Porez koji je do tada bio u naturi, zamenjen je plaćanjem poreza u novcu. Zavođenjem novog sistema plaćanja poreza, u novcu, poreski iznos nije bio izmenjen, a cene pirinča su u to vreme veoma porasle, pa su zemljoposednici izvukli ogromne profite.

Meiđi reforma se bavila i finansijskom i bankovnom reformom, pa je u 1880-tim osnovana Centralna banka Japana, počele su i da se grade fabrike.

Japanci su unajmljivali strane stručnjake, ali su i slali svoje ljude na studije u inostranstvo, koji su se posle vraćali u Japan sa novim znanjima što je pomoglo u procesu modernizacije. Smatra se da je jedan od razloga uspešne i brze modernizacije Japana upravo to što su zaposlili oko 3000 stranih eksperata. Strani stručnjaci su rado dolazili u Japan, jer pored upoznavanja sa potpuno novom i interesantnom kulturom, vlada im je garantovala visoke plate i veliki ugled. Oni su bili specijalizovani za razna polja, između ostalog za engleski jezik, nauke, inženjering, vojsku, mornaricu... Nakon završetka ugovora stranih stručnjaka, kada bi japanski studenti stekli neophodna znanja, strani stručnjaci su zamenjivani domaćim. Podjednako veliki značaj je imalo i školovanje mnogih Japanaca u stranim zemljama. Mnogo mladih je odlazilo u SAD, Rusiju, Britaniju, Francusku, Italiju, Nemačku i druge zemlje radi sticanja novih znanja i iskustava. Oni su bili zadivljeni evropskim dostignućima i kada bi se vratili u Japan imali su jak podsticaj da ubrzaju proces modernizacije i doprinesu svojoj zemlji.

U toku Meiđi restauracije, 1872. godine izvršena je i reforma školstva po uzoru na američki školski sistem. Pravo na školovanje su imala deca svih klasa, i dečaci i devojčice. Otvarane su osnovne škole, srednje škole i fakulteti.

Problem prilikom reforme školstva je bio u tome što državna i lokalne zajednice nisu bile u mogućnosti da plate izgradnju škola i profesore, a i bilo je teško pronaći profesore koji bi predavali nove predmete kao što su geografija, aritmetika itd. Zbog nedostatka sredstava, mnoge porodice su odbijale da školuju decu, pa je do 1877. godine samo 27% seoske dece bilo školovano.

Obični građani nisu bili aktivni učesnici promena, ali su bili veoma svesni političkih i ostalih promena koje su se dešavale u njihovom okruženju. Svakodnevno su čitali novine i proglase i pokazivali veliku zainteresovanost za promene koje su se događale. Ustoličenje cara na vrhu državnog aparata lokalnom stanovništvu Eda samo je značilo da njihove molbe moraju biti usmerene drugoj osobi, a ne šogunu. Njihov doprinos je bio u tome što su se koliko je to bilo moguće prilagođavali i snalazili u novonastaloj situaciji.

Godina 1868. je bila jedna od presudnih u istoriji Japana, to je bila godina promena širom Japana, mada su se promene najviše osećale u Edu. Meiđi reforma se često opisuje kao „meka“ revolucija, jer je na relativno miran način stari režim zamenjen novim. Posle Meiđi revolucije, Japan je bio u prilici da stvori jedinstvenu, savremenu nacionalnu državu, jer su unutrašnje komunikacije i trgovina tokom izolacije doprineli razvoju one osnove koja je mogla da posluži za ujedinjenje Japana.

MEIĐI REFORMA I DRUŠTVENE PROMENE

Promene u državi su pratile i promene u društvu, u ovom periodu istorije Japana se to posebno odnosilo na staro vojno plemstvo. Nekadašnja povlašćena klasa je prihvatila promene koje nisu odgovarale njihovim interesima, a prihvatanje tih uslova se pripisuje odlikama japanskog naroda kao što su lojalnost caru i svesti o nacionalnom interesu.

„Posle novih pregovora dekretom od 29. avgusta 1871. vlada donosi radikalno rešenje. Da bi „održala ravnopravnost sa stranim narodima“ i učvrstila „bezbednost“ japanskog naroda, ona rešava da se ukinu „vlastelinstva“ i ponište klasne razlike.“¹ Ovim dekretom svi Japanci su imali jednaka lična prava. „Društvena revolucija je izvršena razbijanjem „vojničke“ klase.“²

Bivši daimjoi su dobili državnu platu, koja je iznosila desetinu njihovih prethodnih primanja, a samuraji su pozvani da traže novo zanimanje, dok je država trebalo da im daje platu u visini one koju su primali od daimjoa. Od tog momenta samo država je imala vojnu i administrativnu vlast. Seljaci su od države dobili u svojinu zemlju koju su do tada držali zaviseći od vlastelina, ali su morali da plaćaju poreze caru.

1 Renuven P, *Pitanje Dalekog Istoka 1840-1940*, Izdavačko preduzeće Prosveta, Beograd, 1965: 88.

2 Renuven P, *Pitanje Dalekog Istoka 1840-1940*, Izdavačko preduzeće Prosveta, Beograd, 1965: 89.

Ipak pretvaranje starog vojnog plemstva u „platežnike“ ILI JE BOLJE PLAĆENIKE? je bio veliki i nepodnošljiv teret za državne finansije u tom trenutku. Iz tog razloga je vlada 1873. godine ponudila uslovnu konverziju, koja nije imala veliki uspeh. Takve okolnosti su ministra finansija naterale da 1876. godine pribegne nasilnoj konverziji, što je znatno smanjilo budžetsko opterećenje države. Ova konverzija je dovela do toga da mnogi platežnici nisu više mogli da žive od rente koju su dobijali za zemlju, zbog čega su bili prinuđeni da traže novi posao i da uđu u policiju ili administraciju. Situacija u kojoj su se našli je naterala bivše samuraje da se u februaru 1877. godine pobune protiv vlade, za smirenje ove pobune je bilo potrebno osam meseci borbe.

Rušenje starog društvenog režima je otvorio put za administrativnu i političku revoluciju. Vlada prvo stvara činovnički kadar, tako što odvaj administrativnu, sudsku i finansijsku funkciju. Zemlja je podeljena na 47 perfektura čije je upravnike imenovao car. Jedna od prvih briga vlade je bila i organizovanje nastave i obrazovanja, a zatim i organizacija vojske. Najavili su uspostavljanje evropskog sistema regrutacije i u januaru 1873. godine su doneli zakon o obaveznoj vojnoj službi.

U Japanu je postojala i razlika među polovima, varirala je u različitim periodima i u okviru različitih društvenih klasa. U vreme šogunata, status žene je opao, a već u vreme Meidi perioda je umanjen autoritet očeva i muževa. Japanci su znali da je status žene u društvu ujedno i mera napretka jednog društva. Vlada je smatrala da je poboljšanje statusa žena ključno za pridobijanje poštovanja Zapada, ali sa druge strane nisu želeli da menjaju tradicionalnu ženu, zbog čega nisu mnogo radili na promeni statusa japanske žene. Glavna promena se ticala obrazovanja žena, zakon iz 1872. godine je glasio da pravo na školovanje imaju deca oba pola, što pokazuje da je bila razvijena svest o važnosti obrazovanja žena. Jedan od razloga tih promena je to što su žene te koje ostaju da brane zemlju kada njihovi muževi poginu u ratu. Čak 5 osoba ženskog pola je učestvovalo u Iwakura misiji.

Sve navedene reforme su sprovedene odjednom, pomoću režima čvrste ruke, a završile su se organizovanjem jake, autokratske vlade. Ova vlada je bila inspirisana postupcima koje su primenjivale evropske države za organizovanje svojih javnih službi.

PRODİRANJE ZAPADNOG UTICAJA

Japanski reformatori su želeli da preobrazu zemlju inspirišući se metoda i tehnikom sa Zapada. Feudalna država, kakav je bio Japan, trebalo je prema njihovoj zamisli da postane „moderna“ država. Taj proces preobražaja bio je izvršen brzinom koja je jedinstvena u istoriji sveta. Bilo je potrebno manje od 25 godina da se završi modernizacija japanskih ustanova, a glavni rezultati

su postignuti već posle manje od 10 godina. Naravno, bez prisustva „zapadnjaka“, bez njihovog primera i pomoći koji su pružili njihovi tehničari, to ne bi bilo ostvareno, ali to što je proces završen tako brzo je samo zbog volje i zalaganja japanskih reformatora.

Do reforme je došlo odlukom vlade, ali su osobine japanskog naroda, kao što je radoznalost i sposobnost asimilacije i osećaj za disciplinu, olakšale proces i zadatke modernizacije.

Prodiranje zapadnog uticaja se povećava pristizanjem stranaca, koji su u velikom broju dolazili u Japan, ali i putovanjima Japanaca na studije u inostranstvo. Veliki značaj ima i prevođenje stranih dela, koja su se prevodila i širila velikom brzinom. Japan to duguje onim japanskim intelektualcima koji su prvi počeli da uče engleski, holandski i druge strane jezike. Ovi intelektualci su činili posadu tri Iwakura misije čiji je odlazak na studijsko putovanje u Zapadnu Evropu i Ameriku 1860., 1871. i 1873. godine označio početak ubrzane modernizacije Japana. Cilj ove misije je bio da na licu mesta upoznaju zapadni pravni sistem, procese u poljoprivredi, vojku, nauku, školstvo, industriju, tehnologiju i druge elemente zapadne civilizacije. Oni su bili posebno zainteresovani za prirodne nauke, bojali su se da ukoliko ne saznaju i primene znanje ostatka sveta mogu zauvek ostati zatvoreni i u neznanju.

Jedan od poteza Japanaca, kao što je već spomenuto, je bilo unajmljivanje oko 3000 evropskih i američkih inženjera, tehničara, finansijskih, pravnih i vojnih savetnika, koji bi pomogli vladi u industrijalizaciji i modernizaciji Japana. Ovi eksperti su imali uglavnom kratkoročne ugovore i kada više nisu bili potrebni bivali su zamenjeni. Unajmljene strane stručnjake su nazivali „oyatoi gaikokujin“ što u prevodu znači „visoko uvažena unajmljena strana radna snaga“. Modernizacija se znatno ubrzala posle inicijative Ministra spoljnih poslova Higasi Micitomija, koji je tražio da se pozovu najbolji inženjeri iz celog sveta da bi pomogli razvoju urbane infrastrukture, uveli telegrafski sistem i makadamom prekrili ulice japanskih gradova. Tada je počela i izgradnja novih luka i železničkog sistema, što je oživelo i unapredilo čitavu japansku industriju.

I pored velike želje za modernizacijom i usvajanjem zapadnog uticaja Japan je iz inostranstva prihvatao samo ono najbolje. Ubrzano su učili o tekovinama zapadne kulture i selektovali samo najbolje: rusku književnost, francusku i italijansku umetnost, nemačku medicinu, britansku mornaricu i britanski parlamentarni sistem itd.

Promene su bile vidljive na ulicama gradova, domaće stanovništvo je čak počelo da nosi zapadnjačku odeću. Japanski intelektualac, Fukuzawa Yukichi, se zalagao za balansiran uticaj Zapada i nastojao da se očuva nacionalni identitet Japana. On se zalagao za prihvatanje tekovina zapadne civilizacije, ali pod uslovom da one unaprede život Japanaca u praktičnom smislu. Sugerisao je trgovcima da ne prave sitne i trenutne profite dok trguju sa strancima, već da imaju u vidu dugoročne profite i interese, kako svoje, tako i Japana.

Japanci su izgradnju moderne države po uzoru na Zapad tumačili na materijalističko-fizički, a ne duhovni način, pa su zato veći rezultati bili u nauci, obrazovanju i tehnologiji, dok promene u domenu političkog i vojnog sistema, kao i duhovnih vrednosti nisu sprovedene na isti način. Kod njih postoji izreka *wakon yosai*, koja znači „japanski duh i zapadna tehnika“, koja pokazuje da ne treba u potpunosti sve preuzeti od Zapada, već sačuvati nacionalni identitet i japanske duhovne vrednosti. Oni su se opredelili da u procesu modernizacije sačuvaju svoju kulturu, običaje, način života, specifične odnose nadređenih i podređenih, kao i specifične porodične odnose, a da istovremeno stvore modernu državu koja bi se po svojoj snazi i moći mogla porediti sa zapadnim zemljama, a kasnije ih i prestići.

ČETIRI STUBA MODERNIZACIJE JAPANA

Japan je krajem XIX veka pokušao da se modernizuje velikom brzinom, kombinujući tehniku Zapada i tradicionalnu japansku disciplinu i poslušnost, od feudalnog društva su za tridesetak godina stigli do jedne od svetski vodećih sila. Japan je uspešno izvršio taj proces zahvaljujući postavljanju četiri glavna stuba modernizacije:

- meritokratija
- obrazovanje
- uvoz i usvajanje tuđih znanja
- saradnja privatnog i državnog sektora.

Meritokratija označava vođstvo stečeno sopstvenim zaslugama, talentom, veštinama, inteligencijom i drugim relevantnim faktorima, a ne moć na osnovu nasleđa, bogatstva ili volje većine. To je način odabira kadrova na osnovu njihovih ličnih kvaliteta.

OBRAZOVANJE KAO JEDAN OD USLOVA MODERNIZACIJE

Obrazovanje i reforma obrazovanja u Meidi periodu se smatra jednim od osnovnih uslova uspešne modernizacije Japana. Japanci su verovali da samo obrazovan narod može da izvrši tehničke reforme.

Još u Tokugava periodu obrazovne institucije u Japanu su bile veoma razvijene i mogle su poslužiti kao preteča kasnijim školama koje se kasnije uvode u obrazovni sistem Japana i koje su dobra osnova za proces modernizacije Japana. „Tadašnja mobilnost reformi na području obrazovanja krucijalno je odredila dalji tok razvoja Japana.“³ Može se primetiti da je u Japanu izražena veoma dobra

3 Šuljagić S, *Reforme obrazovanja u Meidi periodu*, Srpska politička misao, Institut za političke studije, Beograd, 2003., br.1-4:189-196, 189.

i korisna selekcija kultura drugih zemalja spojena sa njihovom tradicijom i kulturom. Kada je otpočela Meidi reforma povećala se i mobilnost stanovništva iz ruralnih predela, usled čega je došlo i do migracije mladih i ambicioznih ljudi iz provincija u velike gradove, u cilju obrazovanja. Japanski učenici su bili veoma motivisani i imali su ogromnu želju za obrazovanjem i sticanjem novih znanja, imali su dosta potrebnih udžbenika na stranim jezicima, ali ih to nije demotivisalo, već naprotiv da bi mogli da uče, oni su ih sami prevodili uz pomoć rečnika.

Meidi vlada je finansirala mlade studente i davala im izbor obrazovanja u oblasti raznih nauka. Naravno, bilo je i studenata koji nisu imali stipendije što ih nije odvratilo od studiranja, već su da bi sebi obezbedili školovanje radili kao kobarari u restoranima tradicionalne kuhinje ili davali časove mlađim studentima. Njihovi motivi su bili dvostruki, sa jedne strane su želeli da doprinesu razvoju svog društva i kulture, a sa druge strane su želeli da obezbede sebi odgovarajuće mesto u novom sistemu. Zahvaljujući sistemu stipendiranja talentovani, mladi ljudi, čak i siromašni su dobili šansu da postanu obrazovani članovi novog društva. Ti mladi i ambiciozni ljudi, željni znanja i napretka su velikim delom zaslužni za uspeh Meidi reforme.

Reforma je donela učitelje, novinare, lekare, inženjere, neki su postali i članovi Meidi vlade ili lideri važnih političkih partija. Najtalentovaniji su bili članovi Iwakura misija, koji su, kao što je već spomenuto, 1860., 1871. i 1873. godine posetile Sjedinjene Američke Države i Zapadnu Evropu. Cilj ovih misija je da se na licu mesta izuče zapadni pravni i školski sistem, industrijske organizacije, komercijalna ulaganja, poljoprivreda, vojne sile, tehnologija i ostala dostignuća zapadne civilizacije. To je i bio jedan od ciljeva Meidi vlade - da se Japanci upoznaju sa znanjima iz svake države, a posebno u oblasti prirodnih nauka. Oni su smatrali da bi Japan zaostao u razvoju za ostalim državama u svetu ako ne bi ostvario ovaj cilj koji je vlada sebi postavila. Zakon iz 1872. godine postavlja načelo da svaki Japanac oba pola mora da dobije osnovno obrazovanje. Polazna osnova za dobru disciplinu i predan rad u školama je njihovo vaspitanje, disciplina i predan rad, kojima se uče u najranijem dobu života.

Godine 1877. je osnovan Univerzitet u Tokiju, a 1886. godine je donet Zakon o Carskom univerzitetu i ozvaničene su važne stavke u Zakonu o školstvu, čime je završen najvažniji deo reformi u obrazovanju, školstvo je reformisano po uzoru na nemački i francuski model obrazovanja. Reforma je bila jako uspešna što pokazuje i podatak da je do 1900. godine procenat učenika upisanih u osnovnu školu bio oko 90 procenata.

Krajem XIX veka se menja pristup reformi obrazovanja i usmerava se u pravcu uvažavanja konfučijanstva i izvorne japanske šinto religije, tada počinje da se ukazuje na značaj služenja državi, učenja i poštovanja visokih moralnih normi u društvu.

Jedna od karakteristika Meidi reforme je bila jačanje kulta nacije i istovremeno otvaranje prema svetu. Do perioda pre Prvog svetskog rata mnogo stranih stručnjaka je dolazilo u Japan, oni su imali zadatak da vode Japan ka uspešnom razvoju industrije. Japanski studenti su od njih sticali neophodna znanja i zatim su strani stručnjaci zamenjivani domaćim. U poslednjoj deceniji devetnaestog veka mladi japanski intelektualci su bili upoznati sa evropskom kulturom, književnošću, umetnošću, filozofijom i politikom.

Obrazovanje u Japanu je krajem XIX veka bilo razvijeno po standardima zapadnih zemalja, a uz to je bila i sačuvana njihova tradicija i kultura. Odlična karakteristika Japana je da je bio spreman da primi sve pozitivne zapadne uticaje, ali uz očuvanje nacionalnog duha.

Meidi reforma je bila uspešna reforma koja je motivisala ljude i dala im san o boljoj budućnosti, ova reforma je uz podršku dobrog obrazovnog i pravnog sistema u velikoj meri pomogla i uspešnom razvoju ekonomije.

EKONOMSKA MODERNIZACIJA JAPANA

Modernizacija države koja se događala u Japanu je bila vrlo brza i specifična, to im je omogućilo da na početku XX veka stvore državu koja se svrstava u najrazvijenije ekonomske i vojne sile u svetu. Japanski intelektualci su uzeli praktične i uspešne modele anglosaksonskih država, te modele su prilagodili svojim kulturnim, spoljnopoličkim i unutrašnjim uslovima. Uspeli su da transformišu feudalni sistem u kapitalizam po zapadnim metodama, ali su samostalno izvršili unutrašnju podelu vlasti.

Početkom XIX veka Engleska i Japan su bile dve u svakom smislu različite države. Japan je bio izolovana, nerazvijena ostrvska feudalna država, a Engleska najrazvijenija kapitalistička država na ostrvskom delu evropskog kontinenta.

Potomci nekadašnjih samuraja su u najvećem broju bili i osnivači japanskih ekonomskih, privatnih konglomerata „zaibatsu“, koji označavaju početak kapitalizma u Japanu. Tadašnji vlasnici „zaibatsu“ su osnivači današnjih multinacionalnih kompanija kao što su „Mitsubishi“ ili „Fujita“. U svojim prvim preduzetničkim koracima oni su bili povezani i između sebe i sa vladom, otvarali su rudnike, menjačnice novca, osnivali banke, učestvovali u brodogradnji. Mnogi od njih su početni kapital zaradili učešćem u transakcijama vezanim za menjanje valute.

Engleska je smatrala da je uspostavljanje trgovačkih i diplomatskih odnosa sa Japanom od vitalnog značaja za održavanje njene imperije na Dalekom istoku. U japanskim intelektualnim krugovima posebno je bila popularna anglosaksonska filozofska i ekonomska misao. Oni su se upoznawali sa idejama Adama Smita, Džona Stjuarta Mila i Herberta Spensera i drugih, njihova dela su inspirisala japanske intelektualce, kao što je Fukuzawa Yukichi da počnu sa pisanjem

priručnika iz ekonomije za buduće japanske ekonomiste, navodeći u njima primere uspeha zapadnih preduzetnika. Takvi priručnici su u Meiji periodu bili najprodavanija i najpopularnija literatura, a neki od njih su uvršteni u obavezni školski program. Jedan od omiljenih pisaca u Japanu je bio Džon Stjuart Mil koji je zagovarao slobodu govora, slobodne polemike i individualnost, sve ono što je Japan po prvi put primenjivao u Meiji periodu. Sva njegova dela su prevedena na japanski jezik, uz njega omiljeno štivo japanskih studenata bili su Spenser, Kingsli, Darwin, Hegel itd.

Posle upoznavanja sa ekonomskim liberalizmom, Japanci su smatrali da se Japan mora razvijati poštujući svoju prošlost i tradiciju. Želeli su da prime ne ekonomski liberalizam, ali samo ako postoji zajednički nacionalni cilj, a to je miran i prosperitetan Japan. Nakon što su preveli dela ekonomskih liberalista, nastupio je teži deo posla, a to je sprovođenje tih ideja u delo. Vlada je 1870. godine uzela zajam od „The Orient Bank of England“ i otpočela izgradnju železnice između Tokija i Yokohame. Ubrzo nakon toga u Japanu počinju da se otvaraju banke nalik evropskim, što je pomoglo državi da izađe iz krize nakon uzimanja velikih zajmova za izgradnju železnice.

Japan je jačao svoje vojne i ekonomske potencijale po ugledu na Englesku na unutrašnjem planu, ali i na planu spoljne politike.

ZAKLJUČAK

Sredinom XIX veka Japan je bio zatvoren prema zapadnom svetu i njegova tehnologija je napredovala veoma sporo, a onda je napravio nagli zaokret Meiji reformom i prihvatanjem znanja sa Zapada. Pre tog perioda Japan je bio samoizolovan baš u periodu epohalnih dostignuća u nauci, kulturi i umetnosti Zapadne Evrope. Zbog tih okolnosti još više čudi tako brza promena društvenog i političkog sistema.

Reformama je Japan postao država koja je uspešno izdržala najizazovniji period u svojoj dotadašnjoj istoriji, štiteći tradicionalnu kulturu u procesu ubrzane modernizacije. Japan je za samo nekoliko decenija uspeo ono što nije niko ranije i od samoizolovane feudalne države uspostavio društveni i državni sistem sa odličnom podlogom za kontinuiran razvoj po zapadnim modelima, a zadržavajući nacionalni identitet.

LITERATURA

- Ishikawa 2002: Akihiro Ishikawa. *Modernization: Westernization vs. Nationalism- a Historical Overview of the Japanese Case*. Chuo University
- Furukawa 1995: Hisao Furukawa. *Meiji Japan's Encounter with Modernization*. Southeast Asian Studies

- Curumi 1982: Joši Curumi. Japanci dolaze. Beogradski izdavačko-grafički zavod. Beograd.
- Cullen 2003: L. M. Cullen. A History of Japan, 1582-1941. Cambrige University Press. New York.
- Marković 2008: Ljiljana Marković, Marina Jović. Istorija civilizacije Japana. Liber. Beograd.
- Morišima 1986: Mičio Morišima. Zašto je Japan „uspeo“? Izdavačka radna organizacija „Rad“. Beograd.
- Renuven 1965: Pjer Renuven. Pitanje Dalekog Istoka 1840-1940. Izdavačko preduzeće Prosveta. Beograd.
- Šuljagić 2004: Sanja Šuljagić. Ekonomska modernizacija Japana pod uticajem anglosaksonskog ekonomskog liberalizma-Meidi period, 1868-1912. Politička revija
- Šuljagić 2004: Sanja Šuljagić, Specifičnosti modernizacije Japana u XIX veku. Politička revija.
- Đurant 1995: Vil Đurant. Istočne civilizacije. Narodna knjiga-Alfa. Beograd.
- Tsutsui 2007: William M. Tsutsui. A companion to Japanese history. Blackwell Publishing Ltd.

Kristina Z. NJARADI MIŠIĆ

Milica D. JOTOV

MODERNIZATION OF JAPAN

SUMMARY

The aim of this paper is to examine socio-economic factors, both in Japan itself and at the world political scene, which influenced the creation of an authentic path to modernization, with special reference to the specific circumstances which lead to its successful completion. Modernization of Japan is primarily related to the Meiji period, which was a milestone in Japanese history and a complete turning point from the previous policy and state system. Reforms were carried out in all fields. The goals of these reforms were adaptation and modernization, resembling successful and developed countries of the West. This paper presents the path of Japan from an isolated country to an equal member of the international community, while maintaining its national and cultural identity.

In mid-19th century, Japan was closed to the Western world and its technology was progressing very slowly. Shortly after, a sharp turn was made with the Meiji reform and the know-how from the West that was accepted in the country. Before that period, Japan was self-isolated precisely in the period of epochal scientific, cultural and artistic achievements of Western Europe. Due to these circumstances, such a rapid change in the social and political system is even more surprising.

As a result of the reforms, Japan became a country that successfully withstood the most challenging period in its hitherto history, protecting traditional culture in the process of accelerated modernization. In just a few decades, Japan succeeded in what no one had done ever before – it turned a self-isolated feudal state into a social and state system with an excellent basis for a continuous development according to Western models, while maintaining its national identity.

Key Words: Meiji Reform, Japan, Wakon Yosai, Education, Ekonomic Modernization.